

Forskning og utviklingsarbeid innen fagområdet kunst 1995–2015: 20 år med kunstnerisk utviklingsarbeid

Rapport fra arbeidsgruppe
oppnevnt av Nasjonalt råd for kunstnerisk utviklingsarbeid,
Universitets- og høgskolerådet

Nina Malterud, seniorrådgiver Kunsthøgskolen i Oslo (2012–14) og Kunst- og designhøgskolen i Bergen (2014–), leder og sekretær i arbeidsgruppen
Torben Lai, studie- og forskningssjef Kunsthøgskolen i Oslo
Aslaug Nyrnes, styreleder Program for kunstnerisk utviklingsarbeid (2010–14), professor Høgskolen i Bergen
Frode Thorsen, professor og instituttleder Griegakademiet, Universitetet i Bergen

Innhold:

- 1 Bakgrunn og oppsummering fra arbeidsgruppen
  - 1.1 Bakgrunn
  - 1.2 Hovedpunkter i rapporten
- 2 Kunstnerisk utviklingsarbeid, dagens situasjon i Norge
  - 2.1 Kunstnerisk utviklingsarbeid i Lov om universiteter og høgskoler og Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk
  - 2.2 Kompetansekrav til ansatte på kunstnerisk grunnlag
  - 2.3 Kunstnerisk utviklingsarbeid i Program for kunstnerisk utviklingsarbeid (PKU)
  - 2.4 Jørgensenutvalget – *Vekt på kunstnerisk utviklingsarbeid* (UHR 2007)
  - 2.5 Kunstnerisk utviklingsarbeid i CRISTin
  - 2.6 Stortingets behandling av «Forskningsmeldingen» 2013
- 3 Kunstnerisk utviklingsarbeid/artistic research – internasjonale referanser
  - 3.1 De nordiske land
  - 3.2 Europa
- 4 Kunstnerisk utviklingsarbeid, kunstnerisk praksis og refleksjon
  - 4.1 Kunstnerisk utviklingsarbeid, kunstnerisk praksis og refleksjon
  - 4.2 Refleksjon i undervisnings- og forskningssammenheng
- 5 Kunstnerisk utviklingsarbeid i 2015

Forslag til sentrale formuleringer om hva som karakteriserer kunstnerisk utviklingsarbeid
- 6 Forskning og utviklingsarbeid innen fagområdet kunst
  - 6.1 Fra sidestilt til inkludert – mulige alternativ til begrepet kunstnerisk utviklingsarbeid
  - 6.2 Konsekvenser av endret begrep
  - 6.3 Forslag om endringer i Forskrift om ansettelse og opprykk

Dokumentet er laget for tosidig utskrift.

Arbeidsgruppens rapport går fortløpende på høyre side. Venstre side inneholder aktuelle referansetekster.

1. Bakgrunn og oppsummering fra arbeidsgruppen

1.1 Bakgrunn

Kunstnerisk utviklingsarbeid har vært en lovpålagt oppgave for høyere kunstutdanning siden 1995, og har vært en drivkraft for faglig utvikling i de 20 årene som er gått. Fagmiljøene har stort eierskap når det gjelder begrepets innhold.

Nasjonalt råd for kunstnerisk utviklingsarbeid i UHR¹ ble opprettet i 2012 og etablerte seg raskt som en viktig fagstrategisk enhet. Rådet satte i 2013 spørsmål om en felles forståelse av kunstnerisk utviklingsarbeid på dagsorden, først gjennom disse spørsmålene til medlemsinstitusjonene:

- *Hvilke kvaliteter kan bidra til å karakterisere og avgrense kunstnerisk utviklingsarbeid?*
- *Har deres institusjon en eller flere formuleringer som definerer kunstnerisk utviklingsarbeid?*
- *I hvilke sammenhenger ved institusjonen er det behov for en klar forståelse av kunstnerisk utviklingsarbeid?*
- *Hvordan skiller dere mellom kunstnerisk virksomhet og kunstnerisk utviklingsarbeid?*
- *Hvordan forstås og praktiseres undervisning basert på kunstnerisk utviklingsarbeid ved deres institusjon?*

Spørsmålene og svarene dannet grunnlag for internt rådsseminar 07.04.2014. Seminaret viste at fagmiljøet i stor grad er samstemte omkring hva kunstnerisk utviklingsarbeid skal være, selv om institusjonene kan ha noe ulik vektlegging, profil og formuleringer. For oppfølging av saken nedsatte rådet i møte 08.04.2014 en arbeidsgruppe med følgende mandat:

Rådet ønsker å styrke den felles forståelsen av hva kunstnerisk utviklingsarbeid innebærer. Rådet nedsetter følgende arbeidsgruppe: Nina Malterud, Frode Thorsen, Torben Lai, Aslaug Nyrrnes.

På bakgrunn av innspillene fra institusjonene og diskusjoner i rådsseminaret 7. april 2014 og definisjonene i Jørgensen-utvalget skal arbeidsgruppen:

a) beskrive forholdet mellom kunstnerisk utviklingsarbeid og

- 1. refleksjon*
- 2. kunstnerisk praksis*
- 3. kompetansekrav til ansatte på kunstnerisk grunnlag (jf ordlyden i "Forskrift om ansettelse og opprykk...")*

b) foreslå sentrale formuleringer om hvilke kvaliteter kunstnerisk utviklingsarbeid tilfører feltet ("hva gjør kunstnerisk utviklingsarbeid?" – i motsetning til "hva er kunstnerisk utviklingsarbeid?")

c) utrede mulige alternativer til begrepet "kunstnerisk utviklingsarbeid" og vurdere konsekvenser av eventuelle endringer

Gruppen skal relatere sitt arbeid til internasjonale strømninger i feltet.

Gruppen skal legge fram en foreløpig versjon til rådsmøtet i november 2014.

Når det gjelder punkt b) har arbeidsgruppen reformulert dette slik:

Foreslå sentrale formuleringer om hva som karakteriserer kunstnerisk utviklingsarbeid

---

¹ http://www.uhr.no/rad_og_utvalg/nasjonale_rad/nrku

Medlemmer i NRKU oktober 2014: Kunst- og designhøgskolen i Oslo, Kunst- og designhøgskolen i Bergen, Norges musikkhøgskole, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo, Høgskolen i Lillehammer, Høgskolen i Oslo Akershus, Høgskolen i Telemark, Høgskolen i Østfold, Universitetet i Agder, Universitetet i Bergen, Universitetet i Stavanger, Universitetet i Tromsø, Westerdals Høyskole AS

Arbeidsgruppen presenterte foreløpig rapport i rådsmøte 10.11.2014 og fikk mandat til videre arbeid ut fra innspill i møtet.

1.2 Hovedpunkter i rapporten

Arbeidsgruppen oppsummerer at kunstnerisk utviklingsarbeid slik det er omtalt i lovtekst, forskrifter og kvalifikasjonsrammeverk har gitt kunstutdanningene gode vilkår for å utvikle egne forskningsstrategier nasjonalt og lokalt. De norske strategiene for kunstnerisk utviklingsarbeid har hatt innflytelse internasjonalt. Program for kunstnerisk utviklingsarbeid og kunstutdanningsinstitusjonene har vært godt synlige, bidrar aktivt i relevante nettverk for artistic research og er i god kontakt med internasjonale strømninger.

Forslag fra arbeidsgruppen:

- **Sentrale formuleringer om hva som karakteriserer kunstnerisk utviklingsarbeid:**

Kunstnerisk utviklingsarbeid innen fagområdet kunst er knyttet til universitets- og høyskolesektoren, hvor institusjonelle og nasjonale rammeverk tilbyr møtesteder, nettverk og infrastruktur for kunstnerisk utforskning og refleksjon. Fagområdet kunst omfatter arkitektur, design, film, musikk, scenekunst, skrivekunst og visuell kunst.

Kunstnerisk praksis – innhold, prosess, metoder, form – er drivkraften i kunstnerisk utviklingsarbeid. Faglige spørsmål utvikles, artikuleres og tematiseres individuelt og i fellesskap gjennom kunstnerisk bearbeiding og refleksjon, og genererer teoriutvikling. Prosjekter settes inn i faglig kontekst og kritisk drøfting inngår i prosessen. Et bredt spekter av uttrykks- og dokumentasjonsformer, med utspring i de enkelte fagfeltene, anvendes og utfordres.

Kunstnerisk utviklingsarbeid frambringer ny innsikt og erkjennelse. Gjennom institusjonelt forankrede prosjekter bidrar arbeidet til fagområdets diskurser og styrker kunstnerisk kompetanse i samfunnet.

Kunstnerisk utviklingsarbeid utgjør forskning og utviklingsarbeid (FoU) for fagområdet kunst, og oversettes til engelsk som artistic research.

- **Begrepet *kunstnerisk utviklingsarbeid* bør endres til *kunstnerisk forskning og utviklingsarbeid***

Implementering i egne institusjoner, nasjonale organer som PKU og NRKU og offentlige lover og forskrifter bør skje samordnet slik at språkbruken blir konsistent.

- **Forskrift om ansettelse og opprykk i undervisnings- og forskerstillinger bør endres**

slik at erfaring fra kunstnerisk utviklingsarbeid kan være meritterende for å bli tilkjent førstekompetanse på kunstnerisk grunnlag.

Lov om universiteter og høyskoler, 01.04.2005

Noen aktuelle utdrag

§ 1-1

Denne lov har som formål å legge til rette for at universiteter og høyskoler

- a) tilbyr høyere utdanning på høyt internasjonalt nivå.*
- b) utfører forskning og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid på høyt internasjonalt nivå.*
- c) formidler kunnskap om virksomheten og utbrer forståelse for prinsippet om faglig frihet og anvendelse av vitenskapelige og kunstneriske metoder og resultater, både i undervisningen av studenter, i egen virksomhet for øvrig og i offentlig forvaltning, kulturliv og næringsliv.*

§ 1-3

Universiteter og høyskoler skal arbeide for å fremme lovens formål ved å:

- a) tilby høyere utdanning som er basert på det fremste innen forskning, faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid og erfaringskunnskap.*
- b) utføre forskning og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid.*

[...]

- d) bidra til å spre og formidle resultater fra forskning og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid.*

§ 1-5

(1) Universiteter og høyskoler skal fremme og verne akademisk frihet. Institusjonene har et ansvar for å sikre at undervisning, forskning og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid holder et høyt faglig nivå, og utøves i overensstemmelse med anerkjente vitenskapelige, kunstfaglige, pedagogiske og etiske prinsipper.

(3) Universiteter og høyskoler kan ikke gis pålegg eller instruksjoner om

- a) læreinnholdet i undervisningen og innholdet i forskningen eller i det kunstneriske og faglige utviklingsarbeidet*

[...]

(6) Universiteter og høyskoler skal sørge for åpenhet om resultater fra forskning og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid

2. Kunstnerisk utviklingsarbeid, dagens situasjon i Norge

2.1 Kunstnerisk utviklingsarbeid i Lov om universiteter og høyskoler og Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk

I Lov om universiteter og høyskoler² har kunstnerisk utviklingsarbeid og forskning vært sidestilt siden 1995. Loven fastslår at kunstnerisk utviklingsarbeid er en av hovedoppgavene for kunstutdanning innen UH-sektoren. Kunstnerisk utviklingsarbeid er en faglig forutsetning for kunstutdanning på høyere nivå, slik andre former for forskning er det for andre fagområder. Gjennom ulike metoder og uttrykksformer frembringer forskning og kunstnerisk utviklingsarbeid ny innsikt som er verdifull for samfunnet. Loven uttrykker samfunnsmandatet for våre institusjoner. Arbeidsgruppen vil i sammenheng med sitt oppdrag særlig fremheve deler av siste formulering i § 1-1:

c) formidler kunnskap om virksomheten og utbrer forståelse for prinsippet om faglig frihet og anvendelse av vitenskapelige og kunstneriske metoder og resultater, både i undervisningen av studenter, i egen virksomhet for øvrig og i offentlig forvaltning, kulturliv og næringsliv.

For kunstutdanningene handler denne oppgaven om å styrke fagmiljøenes innsikt, kunnskap og bevissthet om metoder og kontekst i kunstneriske prosesser, og artikulere dette internt og eksternt.

Kravene i det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket (NKR 2011)³ bygger på samme sidestilling som i loven. For nivå 8 (3.syklus, ph.d.) uttrykkes krav til læringsutbytte slik, under *Ferdigheter*:

(Kandidaten)

- *kan formulere problemstillinger for, planlegge og gjennomføre forskning og faglig og/eller kunstnerisk utviklingsarbeid*
- *kan drive forskning og faglig og/eller kunstnerisk utviklingsarbeid på høyt internasjonalt nivå*

Under *Kunnskap* er Kvalifikasjonsrammeverket åpent for at arbeidsformene er ulike, ut fra fagområdenes egne premisser:

- *kan vurdere hensiktsmessigheten og anvendelsen av ulike metoder og prosesser i forskning og faglige og/eller kunstneriske utviklingsprosjekter*

Det samme finner vi i lovens § 1-5:

.....sikre at undervisning, forskning og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid holder et høyt faglig nivå, og utøves i overensstemmelse med anerkjente vitenskapelige, kunstfaglige, pedagogiske og etiske prinsipper.

Sidestilling av forskning og kunstnerisk utviklingsarbeid følges opp tilsvarende i forskrifter fra Kunnskapsdepartementet og NOKUT.

Arbeidsgruppens vurdering:

Bakgrunnen for at begrepet *kunstnerisk utviklingsarbeid* var det som ble brukt i loven i 1995, er ikke kjent for oss, men en kan anta at det ble hentet fra Sverige, hvor *konstnärlig utvecklingsarbete* var brukt allerede fra 1970-tallet. *Kunstfaglig forskning* var tittel på et nordisk kunstutdanningsseminar i Åsgårdstrand i 1992, med tilhørende publikasjon, men dette begrepet festet seg ikke i fagmiljøet.

² <http://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-04-01-15>

³ <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/tema/livslang-laring/nasjonalt-kvalifikasjonsrammeverk.html?id=601327>

Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring (NKR)
Kunnskapsdepartementet desember 2011

Nivå 8: Ph.d. (3. syklus):

En kandidat med fullført kvalifikasjon skal ha følgende totale læringsutbytte definert i kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse:

Kunnskap	Ferdigheter	Generell kompetanse
Kandidaten... <ul style="list-style-type: none"> • er i kunnskapsfronten innenfor sitt fagområde og behersker fagområdets vitenskapsteori og/eller kunstneriske problemstillinger og metoder • kan vurdere hensiktsmessigheten og anvendelsen av ulike metoder og prosesser i forskning og faglige og/eller kunstneriske utviklingsprosjekter • kan bidra til utvikling av ny kunnskap, nye teorier, metoder, fortolkninger og dokumentasjonsformer innenfor fagområdet	Kandidaten... <ul style="list-style-type: none"> • kan formulere problemstillinger for, planlegge og gjennomføre forskning og faglig og/eller kunstnerisk utviklingsarbeid • kan drive forskning og faglig og/eller kunstnerisk utviklingsarbeid på høyt internasjonalt nivå • kan håndtere komplekse faglige spørsmål og utfordre etablert kunnskap og praksis på fagområdet	Kandidaten... <ul style="list-style-type: none"> • kan identifisere nye relevante etiske problemstillinger og utøve sin forskning med faglig integritet • kan styre komplekse tverrfaglige arbeidsoppgaver og prosjekter • kan formidle forsknings- og utviklingsarbeid gjennom anerkjente nasjonale og internasjonale kanaler • kan delta i debatter innenfor fagområdet i internasjonale fora • kan vurdere behovet for, ta initiativet til og drive innovasjon

I 1995 var kunsthøgskolene ennå ikke opprettet (det skjedde i 1996), og forståelsen av forskningsansvar og forskningsbasert undervisning i høyere kunstutdanning var ikke like artikulert som i dag. *Artistic research* var heller ikke et etablert begrep internasjonalt. Sidestillingen i loven fra 1995 har åpenbart vært en fordel fordi det sikret kunstfagene et rom til utvikling av feltet på egne premisser. Samtidig oppstår dikotomier mellom forskning og kunstnerisk utviklingsarbeid og mellom faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid, som i dag viser seg å være en begrensning for forståelsen av potensialet i kunstnerisk utviklingsarbeid. Kvalifikasjonsrammeverket er mer inkluderende formulert, ved at så mange av de detaljerte kravene er felles for alle.

2.2 Kompetansekrav til ansatte på kunstnerisk grunnlag

Kompetanse knyttet til førstestilling i høyere utdanning kan oppnås på vitenskapelig eller kunstnerisk grunnlag, i følge Kunnskapsdepartementets forskrift⁴. De to veiene er beskrevet parallelt i forskriften. Slik ser det ut for det kunstneriske alternativ:

Professor: Omfattende kunstnerisk virksomhet på høyeste nivå etter internasjonal standard og relevant bredde og fordypning i faget eller disiplinen på høyeste nivå.

Førsteamanuensis: Gjennomført godkjent stipendprogram for kunstnerisk utviklingsarbeid på aktuelt fagområde eller dokumentert kunstnerisk virksomhet eller utviklingsarbeid på høyt internasjonalt nivå og med en særlig fordypning som er relevant for fagområdet eller disiplinen.

(Forskrift om ansettelse og opprykk i undervisnings- og forskerstillinger, FOR 2006-02-09 nr 129, § 1-2 og 1-4)

For både vitenskapelig og kunstnerisk førstekompetanse, både professor- og førsteamanuensisnivå, gjelder dessuten dette kravet:

Dokumentert relevant praktisk-pedagogisk kompetanse på grunnlag av utdanning eller undervisning og veiledning.

Stillingsbeskrivelser kan inneholde ytterligere krav om refleksjons- og formuleringsevner, prosjekterfaring med mer, men dette kravet ligger ikke i forskriften.

Faglig ansatte på kunstnerisk grunnlag er i stort flertall i kunstutdanningene – ved de to kunsthøgskolene utgjør disse omkring 90 % av faglig ansatte.⁵ Det er foreløpig et fåtall som rekrutteres ut fra gjennomført Stipendiatprogram, utenlandsk kunstnerisk basert doktorgrad eller erfaring fra kunstnerisk utviklingsarbeid, ettersom disse mulighetene er relativt nye.

Arbeidsgruppens vurdering:

To ulike erfaringsveier, vitenskapelig og kunstnerisk, fører gjennom forskriften til samme tittel – henholdsvis førsteamanuensis og professor. Dette bidrar til å bygge opp om et inkluderende forskningsbegrep.

Det som er meritterende i forskriften, må svare til det som er faktiske krav til stillingen både i utlysning og i daglig praksis i institusjonen. Den vekten vi nå legger på kunstnerisk utviklingsarbeid i de norske kunstutdanningene må derfor reflekteres inn i forskriftens krav. Det er en forutsetning for å sikre

---

⁴ <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2006-02-09-129>

⁵ Data i DBH skiller dessverre ikke mellom ansatte på kunstnerisk og vitenskapelig kompetanse, så dette må telles manuelt ved institusjonene.

Program for kunstnerisk utviklingsarbeid (PKU)

I **Stipendiatprogrammet** (retningslinjer fra 2014) er målet formulert slik:

Stipendiatprogrammet for kunstnerisk utviklingsarbeid skal kvalifisere for kunstnerisk virksomhet, undervisnings- og forskningsstillinger innen høyere kunstutdanning og for annet arbeid i samfunnet hvor det stilles store krav til kunstnerisk kompetanse og innsikt.

[...] Prosjektet skal være et selvstendig kunstnerisk prosjekt på høyt nivå og med nasjonal og internasjonal faglig relevans. Samtidig er fokus på ulike former for refleksjon sentralt. Prosjektet skal bidra til å utvikle ny innsikt, kunnskap og/eller erfaring.

(§ 2)

Dette er krav til resultat som framstilles for bedømmelse:

Prosjektet skal bidra til å utvikle ny innsikt, kunnskap og/eller erfaring. Prosjektet skal være et selvstendig kunstnerisk arbeid på høyt nivå når det gjelder originalitet, uttrykk, koherens og formidling. Prosjektet skal ha nasjonal og internasjonal faglig relevans.

Det skal leveres kunstnerisk resultat, samt materiale som formidler refleksjonen i arbeidet.

[...]

Refleksjon inngår i det kunstneriske arbeid. Det skal leveres materiale som formidler refleksjonen særskilt når det gjelder:

- prosess (kunstneriske valg og vendepunkt, bruk av teori, dialog med ulike nettverk og fagmiljø med mer)*
- plassering av eget kunstnerisk ståsted/arbeid i forhold til eget fagfelt nasjonalt og internasjonalt*
- hvordan prosjektet bidrar til fagutviklingen i feltet, herunder eventuelle faglige nyvinninger*

(§ 10)

I **Prosjektprogrammet** (retningslinjer fra 2010) er målet for programmet uttrykt slik:

I samsvar med målformuleringen i Lov om universiteter og høyskoler § 1-1, punkt b, skal prosjektprogrammet bidra til at det initieres og gjennomføres prosjekter innen kunstnerisk utviklingsarbeid i Norge på høyt internasjonalt nivå.

Programmet skal bidra til at forståelsen av kunstnerisk utviklingsarbeid utfordres og utvikles, i dialog med nasjonale og internasjonale relevante miljøer.

Programmet skal i egen regi initiere tiltak for dialog omkring kunstnerisk utviklingsarbeid.

*Realiseringen av programmets profil gjennom de prosjektene som gjennomføres og gjennom programmets møtesteder, skal bidra til den internasjonale debatten om hvordan **Artistic Research** kan utvikles og profileres.*

Kriterier for tildeling til et prosjekt:

- Klar forankring i kunstnerisk praksis;*
- Frembringe nye kunstneriske perspektiver og bidra til utvikling av kunstfeltet;*
- Bidra med refleksjon omkring innhold og kontekst;*
- Bidra til artikulering av og refleksjon omkring metoder og arbeidsformer;*
- Fremme kritisk dialog innen eget fagmiljø og med andre relevante fagmiljøer;*
- Være tilgjengelig for offentligheten i faglig relevante former;*
- Være avgrenset i prosjektform, med en prosjektbeskrivelse som utgangspunkt*

(Fra 1 Formål)

kunstnerisk nerve og relevans i kunstnerisk utviklingsarbeid at faglig ansatte har bakgrunn i kunstnerisk virksomhet på høyt og høyeste internasjonale nivå, så dette kravet er gyldig også i denne sammenheng. Det er ikke ønskelig å begrense søkermassen ved at det absolutt skal kreves tidligere erfaring fra stipendiat- eller doktorgrads-program eller kunstnerisk utviklingsarbeid, men det må åpnes for at erfaringer fra kunstnerisk utviklingsarbeid kan tillegges vekt, sammen med eller som alternativ til individuelle kunstneriske resultater. Arbeidsgruppen foreslår reformuleringer av kravene i forskriften, se kap 6.3.

2.3 Kunstnerisk utviklingsarbeid i Program for kunstnerisk utviklingsarbeid (PKU)

Statlige midler kanaliseres til Program for kunstnerisk utviklingsarbeid⁶ for nasjonal konkurranse gjennom to ulike program, Stipendiatprogrammet (2003–) og Prosjektprogrammet (2010–). For begge program gjelder det at prosjektene skal frambringe resultater på høyt nivå og med nasjonal og internasjonal relevans. Krav til kunstnerisk kjerne står sentralt, koblet med krav til refleksjon omkring prosess, metoder og kontekst, og synliggjøring av resultat.

Nye retningslinjer for Stipendiatprogrammet ble utarbeidet i 2014 gjennom en prosess hvor deltakerinstitusjonene var sterkt involvert. En av oppsummeringene fra erfaringer gjennom ti år var at refleksjonsarbeidet i for stor grad ble adskilt fra den kunstneriske prosessen, slik som kravene var formulert. Flere endringer i krav til levering i de nye retningslinjene har som intensjon at kunstnerisk arbeid og refleksjon i prosjektet knyttes tett sammen i prosjektforløp og bedømmelse.

Prosjektprogrammets kriterier har vært praktisert i fem tildelingsrunder siden 2010, og det har fram til nå vært for tidlig å evaluere hvordan kriteriene her bidrar til å fremme ulike kvaliteter i kunstnerisk utviklingsarbeid.

Arbeidsgruppens vurdering:

Retningslinjer for tildeling i PKU gir føringer for institusjonenes felles forståelse av kunstnerisk utviklingsarbeid. I årene siden programmet ble opprettet, er kunstnerisk utviklingsarbeid i Norge og artistic research internasjonalt vesentlig styrket som felt, og mange erfaringer er gjort gjennom ulike rammeverk og prosjekt. Slik kravet om kritisk refleksjon var formulert fra starten i 2003, kan det i tilbakeblikk leses som at dette skulle bidra til å legitimere kunstnerisk utviklingsarbeid som forskning. Kravene til refleksjon i Stipendiatprogrammet er blitt strengere siden 2003, men refleksjonens funksjon er ikke å legitimere den kunstneriske kjernen. Utviklingen i programmet er gått i en retning hvor refleksjonens utspring i og sammenheng med den kunstneriske prosess vektlegges sterkere.

Prosjektprogrammet har gitt miljøene åpning for å prøve ut større fellesprosjekt hvor man eksperimenterer med selve prosjektformen og med ulike samarbeidspartnere. Slike arenaer for dialog og interaksjon gir et stort potensiale for kunstnerisk utviklingsarbeid framover og vil kunne synliggjøre sterkere hva kunstnerisk utviklingsarbeid kan bidra med i samfunnet.

2.4 Jørgensenutvalget – Vekt på kunstnerisk utviklingsarbeid (Universitets- og høgskolerådet, 2007)

Et sentralt innspill om forståelsen av kunstnerisk utviklingsarbeid kom i 2007, med rapporten *Vekt på kunstnerisk utviklingsarbeid*⁷. Rapporten ble utarbeidet av et faglig utvalg, ledet av professor Harald Jørgensen fra Norges musikkhøgskole. Utvalget ble oppnevnt av Universitets- og høgskolerådet (UHR) for å vurdere mulighetene for å inkludere kunstnerisk utviklingsarbeid i resultatbasert finansiering. For å kunne besvare hovedspørsmålet, gjorde utvalget en omfattende gjennomgang av

---

⁶ <http://www.artistic-research.no/>

⁷ http://www.uhr.no/aktuelt_fra_uhr/vekt_pa_kunstnerisk_utviklingsarbeid

Vekt på kunstnerisk utviklingsarbeid, UHR 2007 (Jørgensenutvalget)

Noen aktuelle utdrag:

Kunstnerisk utviklingsarbeid dekker kunstneriske prosesser som fører fram til et offentlig tilgjengelig kunstnerisk produkt. I denne virksomheten kan det også inngå en eksplisitt refleksjon rundt utviklingen og presentasjonen av kunstproduktet.

(s. 14)

Utvalget understreker at all kunstnerisk virksomhet, skapende som utøvende, inneholder et sterkt element av refleksjon, der ideer og handlinger prøves ut og vurderes, der metoder involveres og anvendes eller forkastes, og der resultater vurderes opp mot ideer og mål for virksomheten. Alt dette innvevd og basert i et bredt felt av kunnskaper om og ferdigheter i utføring av skapende og utøvende kunstnerisk virksomhet. Denne refleksjonen er alltid implisitt i virksomheten, og noen ganger er den også uttrykt eksplisitt. Presentasjon av et kunstnerisk produkt basert på implisitt refleksjon er den dominerende presentasjonsmåten i kunstfagene.

Utvalget vil derfor ikke stille krav om at kunstnerne skal formulere seg eksplisitt om refleksjonsprosessen de har gjennomgått fram til produktet er ferdig og presentert. Noen ganger kan imidlertid kunstnerne selv gi eksplisitt uttrykk for noe av den refleksjon som ligger bak et kunstprodukt, slik man forlanger av stipendiatene i stipendprogrammet for KU. En slik eksplisitt redegjørelse for den kunstneriske refleksjon gjøres i mange tilfeller verbalt og skriftlig, men den må også i noen tilfeller basere seg på ikke-verbale midler for å få fram essensielle sider ved den kunstneriske prosessen, for eksempel ved demonstrasjoner, gester, film, modeller, tegninger og lignende. Det avgjørende er at den er på en måte som det aktuelle fagområdet finner relevant og tilstrekkelig presist. Slik eksplisitt redegjørelse for refleksjonen "bak" kunstproduktet og en bredere kontekstualisering av arbeidet kommer i stor grad til syne i kunstnernes undervisning av studenter og i fagmiljøers kritiske diskusjoner, i mindre grad i møtet med et publikum.

(s. 15)

Kunstudanningsinstitusjonene med sine fagfolk har et ansvar for å drive fagfeltene framover, bidra til relevant faglig diskurs, og formidle denne virksomheten ikke bare til studenter, men til større fagmiljøer og allmennheten. Utvikling av kritisk refleksjon, formulert på måter som kan nå flere enn de interne faglige kretser og dermed utsette fagene for diskusjon, er en viktig utfordring for disse utdanningsmiljøene.

[...]

Individer og miljøer frembringer KU, men institusjonene inndrar denne virksomheten i et institusjonelt perspektiv ved å se på KU som mer enn summen av en rekke individuelle verk eller fremførelser. Utdanningene skal drive undervisning basert på KU på samme måte som det drives forskningsbasert undervisning i høyere utdanning. Et kriterium blant flere for god kvalitativ KU bør dermed være i hvilken grad dette arbeidet aktivt tilfører utdanningen og institusjonenes fagmiljø nye faglige perspektiver. Samtidig må KU produsert i institusjonell kontekst ha legitimitet og vekke profesjonell interesse utover utdanningsmiljøene. Den kunstneriske kvaliteten og arbeidets betydning må måles opp mot nasjonal og internasjonal kunstnerisk virksomhet.

(s. 15-16)

den nære historie for kunstnerisk utviklingsarbeid i Norge, og leverte den første offisielle definisjonen i norsk sammenheng:

Kunstnerisk utviklingsarbeid dekker kunstneriske prosesser som fører fram til et offentlig tilgjengelig kunstnerisk produkt. I denne virksomheten kan det også inngå en eksplisitt refleksjon rundt utviklingen og presentasjonen av kunstproduktet.
(Vekt på kunstnerisk utviklingsarbeid, UHR 2007, s. 14)

Det er grundig beskrevet, særlig i kap. 4, hvordan enhver kunstnerisk prosess innebærer implisitt refleksjon. Det ble argumentert for ikke å trekke opp et klart skille mellom kunst og refleksjon, i det et slikt skille ville medføre at man tok refleksjonsdimensjonen ut av det kunstneriske arbeidet. Beskrivelsen av implisitt og eksplisitt refleksjon ble utdypet:

Utvalget understreker at all kunstnerisk virksomhet, skapende som utøvende, inneholder et sterkt element av refleksjon, der ideer og handlinger prøves ut og vurderes, der metoder involveres og anvendes eller forkastes, og der resultater vurderes opp mot ideer og mål for virksomheten. Alt dette innvevd og basert i et bredt felt av kunnskaper om og ferdigheter i utføring av skapende og utøvende kunstnerisk virksomhet. Denne refleksjonen er alltid implisitt i virksomheten, og noen ganger er den også uttrykt eksplisitt. [...] Slik eksplisitt redegjørelse for refleksjonen "bak" kunstproduktet og en bredere kontekstualisering av arbeidet kommer i stor grad til syne i kunstnernes undervisning av studenter og i fagmiljøers kritiske diskusjoner, i mindre grad i møtet med et publikum.
(s. 15)

Utvalget pekte også på hvorfor kunstutdanningsmiljøene trenger eksplisitt refleksjon:

Kunstutdanningsinstitusjonene med sine fagfolk har et ansvar for å drive fagfeltene framover, bidra til relevant faglig diskurs, og formidle denne virksomheten ikke bare til studenter, men til større fagmiljøer og allmennheten. Utvikling av kritisk refleksjon, formulert på måter som kan nå flere enn de interne faglige kretser og dermed utsette fagene for diskusjon, er en viktig utfordring for disse utdanningsmiljøene.
(s. 15)

Jørgensenutvalgets formuleringer omkring refleksjonens plass i kunstnerisk arbeid og refleksjonens rolle innen utdanningsmiljøene ble gjennomgående godt mottatt i de aktuelle fagmiljøene, og har vært mye brukt som referanser. Oppsummeringen i rapporten bidro til å legge grunn for etablering av Prosjektprogrammet:

Utvalget har vist til at dersom det opprettes en ekstern finansieringskilde for kunstnerisk utviklingsarbeid, slik forskningen kan konkurrere om finansiering fra NFR, vil tildeling av midler i en slik konkurranse kunne utnyttes som en indikator i et eventuelt resultatbasert finansieringssystem.

Utvalget understreker at en slik finansieringskilde i seg selv kan virke som et incentiv for institusjonenes kunstneriske utviklingsarbeid, ved at man må agere på en nasjonal arena i konkurranse med andre institusjoner og fagfelt.
(kap. 10, s. 39)

Arbeidsgruppens vurdering:

Rapporten fra Jørgensenutvalget er utarbeidet i 2006–2007. Utvalgets oppdrag ble gitt i en spesiell kontekst. «Tellekantsystemet» ble innført i UH-sektoren i 2006 for kvantifisering av

**Melding til Stortinget: Lange linjer – kunnskap gir muligheter («Forskningsmeldingen»)
Meld. St. 18, (2012–2013)**

Utdraget som omtaler kunstnerisk utviklingsarbeid, fra innstillingen fra Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen:

Fra kap 2.1, Innledning:

....Komiteen legger et bredt forskningsbegrep til grunn, og vil understreke at også kunstnerisk utviklingsarbeid og kompetanse er en viktig del av dette....

Fra kap 2.8:

Kunstnerisk utviklingsarbeid

Komiteen vil vise til kunstnerisk utviklingsarbeid som en del av forskningsbegrepet og understreke viktigheten av dette. Ca. 4 pst. av de tilsatte i UH-sektoren er tilsatt på bakgrunn av kunstnerisk kompetanse.

Komiteen viser til at lov om universiteter og høyskoler siden 1995 har likestilt kunstnerisk utviklingsmål og forskning som mål for sektoren. Det nasjonale stipendprogrammet for kunstnerisk utviklingsarbeid, som ble opprettet i 2003, er hittil ett av særdeles få tiltak som er iverksatt for å styrke det kunstneriske utviklingsarbeidet ved institusjonene. Programmet er en parallell til forskerutdanningene organisert som doktorgradsprogrammer. Komiteen deler meldingens vurdering om at det på sikt er all grunn til å anta at programmet også vil gi betydelig effekt med henblikk på den voksende kulturnæringen i Norge.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til at ordningen har vist seg å være svært vellykket. Programmet har gitt de utøvende og skapende kunstutdanningene et utdanningsløp på høyeste nivå. Det har styrket fagmiljøet innen høyere kunstutdanning, og det har skapt en felles forståelse i miljøet om hva et studium på høyeste nivå innen utøvende og skapende kunstfag skal være. Programmet, som har selve kunstutøvelsen i sentrum, har også vakt oppmerksomhet utenfor landets grenser.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre er fornøyde med at de grunnleggende rammene for å stimulere kunstnerisk utviklingsarbeid på nasjonalt nivå er lagt, men ser at feltet fortsatt ikke har en finansiering som gir samme rammevilkår som forskningen for øvrig. Disse medlemmer har merket seg at blant de miljøene innen akademien som driver kunstnerisk utvikling, finnes noen av de mest internasjonalt orienterte miljøene innen akademien. Disse medlemmer mener at antallet stipendiatstillinger innenfor kunstnerisk utviklingsarbeid bør økes.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at det er behov for å øke antallet stipendiater utover dagens ca. 25 stillinger. Dette tallet er altfor lavt til å ivareta kunstfagenes behov for rekruttering innen ulike kunstfaglige områder. Disse medlemmer mener at programmet må styrkes og gis et vesentlig løft i årene som kommer, og ta sikte på å dekke hele spekteret av kunstneriske uttrykk og alle høyere utdanningsinstitusjoner som tilbyr kunstutdanning.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en opptrappingsplan for det nasjonale stipendprogrammet for kunstnerisk utviklingsarbeid. Planen skal ta sikte på å dekke hele spekteret av kunstneriske uttrykk og alle høyere utdanningsinstitusjoner som tilbyr kunstutdanning.»

Disse medlemmer vil videre peke på at det er en utfordring at det finnes få kilder til eksterne bidrag for å drive kunstnerisk utviklingsarbeid. FoU-prosjekt innen kunstnerisk utviklingsarbeid har i dag bare én øremerket ekstern finansieringskilde, «Prosjektprogrammet», som er organisert under det nasjonale «Program for kunstnerisk utviklingsarbeid». Det er dermed svært begrensede muligheter for å finansiere større FoU-prosjekt.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen bidra til en styrking av eksterne finansieringskilder for kunstnerisk utviklingsarbeid.»

forskningsresultater, og departementet ville se på om noe lignende kunne gjøres gjeldende for resultater av kunstnerisk utviklingsarbeid. Etter grundig utredning i utvalget ble rapporten bygget opp for å vise at resultatbasert finansiering for kunstnerisk utviklingsarbeid, ut fra rangering av et avgrenset utvalg formidlingskanaler, ville være faglig uforsvarlig. Teksten legger mest vekt på å beskrive individuelt kunstnerisk arbeid og mindre vekt på kunstnerisk utviklingsarbeid som dynamisk drivkraft i utdanningsmiljøet. Jørgensenuutvalgets definisjon (s. 14 i rapporten) har fokus på minstekrav til den enkelte fagansattes aktivitet og fanger ikke opp viktige sider av kunstnerisk utviklingsarbeid slik vi nå ser det: særlig institusjonenes ansvar for initiering av større faglige utviklingsprosjekter, kontekstualisering og deling mellom fagfeller.

2.5 Kunstnerisk utviklingsarbeid i CRISTin⁸

CRISTin – Current Research Information System in Norway – ble opprettet i 2011 som etterfølger av Forskdok og Frida og har disse hovedmålene:

- *Skaffe norske forskere tilgang til relevant informasjon som grunnlag for sitt arbeid;*
- *Synliggjøre norsk forskning nasjonalt og internasjonalt;*
- *Forenkle hverdagen for forskere og forskningsinstitusjoner. Mer forskning, mindre administrasjon.*

NRKU leverte til CRISTin et gjennomarbeidet forslag til adekvate kategorier for registrering av kunstnerisk utviklingsarbeid i 2013. Det er opprettet god dialog med CRISTin om utvikling av dette, og videre bearbeiding vil skje i 2015–16. NRKUs innspill har bidratt til at kunstnerisk utviklingsarbeid er nevnt i CRISTins strategi 2015–17 på en måte som tydeliggjør at dette regnes som en naturlig del av forskningen.

2.6 Stortingets behandling av «Forskningsmeldingen» - Meld. St. 18, (2012–2013)

Forskningsmeldingen som kom i 2013, inneholdt minimalt om kunstnerisk utviklingsarbeid. Dette ble påpekt i høring både fra NRKU og noen av institusjonene, og innspillene ble hørt av Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen. I innstillingen om Meld. St. 18, (2012–2013), Melding til Stortinget: Lange linjer – kunnskap gir muligheter⁹ uttaler komiteen:

....Komiteen legger et bredt forskningsbegrep til grunn, og vil understreke at også kunstnerisk utviklingsarbeid og kompetanse er en viktig del av dette....

(Kap 2.1)

Komiteen vil vise til kunstnerisk utviklingsarbeid som en del av forskningsbegrepet og understreke viktigheten av dette. Ca. 4 pst. av de tilsatte i UH-sektoren er tilsatt på bakgrunn av kunstnerisk kompetanse. [...]

(Kap. 2.8)

Arbeidsgruppens vurdering:

I komiteens innstilling omtales kunstnerisk utviklingsarbeid som en del av forskningsbegrepet i Norge. Denne inkluderende forståelse går lenger enn lovens sidestilling. Det brede forskningsbegrepet som inkluderer kunstnerisk utviklingsarbeid, bør legges til grunn i arbeidet med å tydeliggjøre hva kunstnerisk utviklingsarbeid skal være framover. Mer om dette i kap. 6.

---

⁸ <http://www.cristin.no/>

⁹ <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2012-2013/inns-201213-372/>

Vetenskapsrådet:

Forskningens framtid! Ämnesöversikt 2014 Konstnärlig forskning

Utdrag

<https://publikationer.vr.se/produkt/forskningens-framtid-amnesoversikt-2014-konstnarlig-forskning/>

Konstnärlig forskning avser forskning inom konstnärligt område. Området är att betrakta som ett fakultetsområde med ett brett spektrum av undersökande praktiker såsom bildkonst, fri konst, foto, musik, teater, dans, koreografi, performance, cirkus, arkitektur, design inklusive produktdesign, interaktionsdesign, participativ design, visuell kommunikation m.m., textilkonst, konsthantverk, film, rörlig bild, audiovisuella medier, litteratur/litterär gestaltning och kuratoriella praktiker. Traditionella ämnesindelningar speglar knappast områdets hela dynamiska utveckling men visar på mångfalden av kompetenser, metoder och forskningsintressen. Teman för forskningen är ofta konstnärligt eller tematiskt ämnesöverskridande och området formas såväl av konstarnas särarter, traditioner och utbildningar som utbyten och kontinuerliga hybridiseringar.

Konstnärlig forskning grundas i konst som gestaltande kunskapsform och undersökande praktik. Närliggande beteckningar är exempelvis konstnärligt praktikbaserad eller praktikdriven forskning, forskning genom konst och forskning på konstnärlig grund. Forskningen utförs genom konstnärligt arbete med stöd i undersökande metoder och teoribildning som också kan hämtas från andra forskningsområden. Syftet är ofta att belysa konstnärlig produktion och kunskapsprocesser: frågor kring konstens uttryck och villkor samt sinnliga, narrativa och performativa aspekter av konst. Forskningen innebär även kontextualisering av konstnärliga projekt, utveckling av forskningsmetoder och teori samt interaktioner med material, historia och samhälle.

Forskningens kunskapsintresse, tematik och problemställningar är konstnärliga och ofta praktikorienterade – empiriskt, pedagogiskt, kritiskt eller emancipatoriskt. Inte sällan handlar forskningen om att medvetandegöra specifika konstnärliga skapandeprocesser, gestaltungsformer, tolkningssätt, konceptuella ställningstaganden och interaktioner med objekt och material. Parallellt med disciplinspecifika frågeställningar och metoder ökar forskningsteman som förenar olika konstformer. Inte sällan är tematiken också riktad mot konstens historiska, samhällseliga och existentiella kontexter, till exempel gällande sociala funktioner och förändrade offentligheter (nya offentliga, kollektiva rum och publika sammanhang, digitala och fysiska fora för debatt med mera), subjektskonstruktioner, normkritik, kvalitetsdrivande processer, medialisering, konstens och konstnärers utvidgade roller i det nutida samhället samt att genom konstnärliga undersökningsmetoder belysa samhällsrelaterade och vetenskapliga frågor. Samarbetsprojekt kopplade till andra forskningsområden blir också vanligare och visar på möjligheter att kombinera konstnärlig praktik och forskning med till exempel medicin och hälsa, naturvetenskap och teknik eller med forskning inom humaniora, samhällsvetenskap, genusvetenskap och utbildningsvetenskap.

Konstnärlig forskning tar ofta utgångspunkt i konstens möjligheter att belysa värderelaterade och kommunikativa frågor som gäller meningsskapande och kvalitet. Forskningsmetoderna är ofta handlingsorienterade, performativa och interagerande med artefakter och omgivning. Detta beskrivs ibland som "through the making", ett kunskapande där forskaren deltar som aktivt subjekt i den undersökande processen. Förankringen i en konstnärlig praktik är stark och utgår ofta från konstnärers erfarenhet, yrkeskompetens och gestaltande förmåga. Forskningen bedrivs vanligtvis genom kombinationer av systematiska, explorativa, gestaltande, experimentella, aktionsinriktade och spekulativa arbetssätt, där konstnärlig gestaltning och analys, iscensättningar, simuleringar och modelleringar, variationer och hybridformer, kritiskt nytänkande, reflektion och teoribildning kan utgöra viktiga komponenter i kunskapsbildningen. Experiment kan utnyttjas systematiskt för att testa en hypotes i analytiska processer men även mer explorativt och spekulativt. Forskningen kan också bedrivas i dialog med kritisk teori eller andra forskningsområden och många konstnärliga forskare anpassar kvalitativa metoder hämtade från fenomenologi, hermeneutik, etnografi, narrativa metoder, aktionsforskning m.m. Gränsen mellan forskning på konstnärlig respektive vetenskaplig grund är därmed flytande och varierar mellan olika konstnärliga projekt. [...]

3. Kunstnerisk utviklingsarbeid/Artistic Research – internasjonale referanser

Det har de siste 10–20 år vært økende aktivitet i mange kunstutdanningsmiljøer internasjonalt omkring artistic research, definert og organisert ut fra nasjonale og lokale rammeverk og finansiering. I dette kapittelet beskrives strategier for kunstnerisk utviklingsarbeid/kunstnerisk forskning/artistic research i de nordiske land, og i de viktigste europeiske organisasjonene for kunstutdanning.¹⁰

3.1 De nordiske land

Sverige

De aktuelle miljøene i Sverige og Norge har hatt tett kontakt i mange år gjennom samarbeid og konferanser. Et antall svenske fagfeller, bedømmere og veiledere er engasjert i Program for kunstnerisk utviklingsarbeid og dette skaper også flere møtesteder. Politiske rammer og organisering av kunstutdanningen er på mange måter sammenlignbare. Begrepet *konstnärlig utvecklingsarbete* har vært i bruk i Sverige siden 1970-tallet, og anvendes fortsatt lokalt på noen institusjoner. *Konstnärlig forskning* er siden 2009 etablert som eget område i Vetenskapsrådet, med en egen kunstnerisk fagfellekomite som fordeler prosjektmidler etter søknad. Slik lyder beskrivelsen av området på Vetenskapsrådets webside¹¹:

Konstnärlig forskning tar sin utgångspunkt i den konstnärliga processen och verksamheten. Forskningen, som kan beröra alla konstarter, är praktikbaserad och inkluderar en intellektuell reflektion för att utveckla ny kunskap. Resultatet från konstnärlig forskning redovisas vanligen i både gestaltande och skriftlig form.

Universitetene i Göteborg og Lund, som inkluderer kunstutdanning, har siden omkring 2000 åpnet for prosjekt med stor vekt på kunstnerisk innhold og metoder i sine ph.d.-programmer og slik skaffet seg erfaring på området. Etter påtrykk fra kunstutdanningene opprettet regjeringen i 2010 en særskilt *konstnärlig doktorsexamen*, med en plattform svært lik det norske Stipendiatprogrammet. De enkelte institusjoner kan søke Universitetskanslerämbetet (tilsvarer NOKUT) om kunstnerisk eksamensrett på ph.d.-nivå. Fram til nå er det bare de kunstneriske fakultetene ved universitetene i Göteborg og Lund samt Textilhögskolen i Borås som har fått denne retten. Flere av de andre institusjonene har kunstneriske stipendiater som formelt er skrevet inn ved Lund, Göteborg eller Borås. Fortsatt brukes også de tidligere ph.d.-programmene (filosofie doktorsexamen) som ramme for kunstneriske forskningsprosjekt. Med støtte fra Vetenskapsrådet ble det opprettet en *Nationell konstnärlig forskarskole* i 2009. Denne var basert på samme kunstneriske plattform som det norske Stipendiatprogrammet, men omfatter bare et mindre antall av alle stipendiater med kunstnerisk innretning i Sverige. Den nasjonale forskerskolen skal nå fases ut, og ansvaret for doktorandene vil ligge hos institusjonene som har doktorprogram. Det er ikke klart om en form for nasjonalt nettverk skal videreføres.

Danmark

I Danmark har det de siste årene skjedd en utvikling som er relevant i vår sammenheng. Kulturministeriet, som har ansvar for kunstutdanningene, kom i 2012 med utredningen *Kunstnerisk Udviklingsvirksomhed – Udredning om vidensgrundlaget på de videregående kunstneriske uddannelser*¹². *Kunstnerisk udviklingsvirksomhed* er valgt som begrep parallelt til vårt kunstneriske utviklingsarbeid:

¹⁰ Mer informasjon om status for artistic research i de ulike europeiske land finnes i publikasjon av Efva Lilja: *Art, Research, Empowerment* (Regeringskansliet 2015) <http://www.government.se/sb/d/19874/a/252588>

¹¹ <http://www.vr.se/amnesomraden/amnesomraden/konstnarligforskning.4.5adac704126af4b4be280008981.html>

¹² <http://kum.dk/servicemenu/publikationer/2012/kunstnerisk-udviklingsvirksomhed/>

Kunstnerisk Udviklingsvirksomhed – Udredning om vidensgrundlaget på de videregående kunstneriske uddannelser, Kulturministeriet Danmark 2012. Noen aktuelle udrag:

S. 19, definisjon:

Kunstnerisk udviklingsvirksomhed er en integreret del af en kunstnerisk proces, der fører frem til et offentligt tilgængeligt resultat og ledsages af en refleksion over såvel processen som præsentationen af resultatet. Arbejdsgruppen forudsætter, at den kunstneriske praksis og den ledsagende refleksion, som indgår i den kunstneriske udviklingsvirksomhed, foregår på højeste niveau. Arbejdsgruppen forudsætter endvidere, at der i tilknytning til det kunstneriske resultat skal foreligge en redegørelse for:

- *placering af egen kunstnerisk praksis i forhold til eget fagområde nationalt og internationalt*
- *hvordan projektet bidrager til udviklingen inden for fagområdet*
- *kritisk refleksion over proces (kunstneriske valg og metode, dialog med netværk og fagmiljøer m.m.)*
- *kritisk refleksion over resultat (egenvurdering i forhold til projektbeskrivelse).*

Refleksionerne over den kunstneriske udviklingsvirksomhed skal være offentligt tilgængelige og af blivende karakter. Kunstneren/forskeren vælger selv medie og præsentationsform, ligesom den ledsagende refleksion ikke nødvendigvis behøver at have skriftlig karakter. Det afgørende er, at der sker en formidling til fagfæller i et medie, som kan anerkendes – og benyttes til bedømmelse af den kunstneriske udviklingsvirksomhed – af fagfæller. Vægtningen i det enkelte projekt mellem kunstnerisk produkt og refleksion er i praksis variabel, idet den afhænger af det konkrete kunstområde og den konkrete undersøgelse. Den enkelte institution kan vælge at opstille yderligere og mere specifikke krav til kunstnerisk udviklingsvirksomhed, men de institutionelle rammer bør være fleksible af hensyn til den store diversitet, der er i kunstnerisk udviklingsvirksomhed selv inden for samme kunststart.

S. 4:

For mange af uddannelsesinstitutionerne danner kunstnerisk udviklingsvirksomhed, sammen med institutionens øvrige videns- og erkendelsesskabende aktiviteter, et væsentligt fundament for metodologi, pædagogisk udviklingsvirksomhed, kunstnerisk praksis og videreudvikling af kompetencer og færdigheder på de forskellige kunstneriske fagområder.

S. 11:

*Det er vigtigt at bevare det nære samspil mellem kunstnerisk udviklingsvirksomhed, forskning, kunstnerisk praksis og andre videns- og erkendelsesskabende aktiviteter på institutionerne. Men en **begrebsmæssig adskillelse** af kunstnerisk udviklingsvirksomhed fra (videnskabelig) forskning såvel som fra "ren" kunstnerisk praksis vil bidrage til at synliggøre kunstnerisk udviklingsvirksomhed som en selvstændig videns- og erkendelsesskabende aktivitet på højeste niveau på linje med videnskabelig forskning. [...] -- anbefaler arbejdsgruppen, at der benyttes en fast term, **kunstnerisk udviklingsvirksomhed**, og at der ikke benyttes termerne kunstnerisk forskning eller kunstnerisk forskning og udvikling om kunstnerisk udviklingsvirksomhed. Samtidig anbefaler arbejdsgruppen, at der benyttes termen **artistic research** som den officielle oversættelse til engelsk af kunstnerisk udviklingsvirksomhed.*

S. 15:

Underviserne og det faglige personale på disse institutioner er for en stor del skabende og/eller udøvende kunstnere. Disse fagfolk tegner uddannelsernes faglighed og den pædagogiske praksis på uddannelsesinstitutionerne. Dette sker gennem undervisning, kunstnerisk udviklingsvirksomhed og forskning, men også i væsentlig grad gennem undervisernes kunstneriske praksis, på lærestedet eller i kunstmiljøet uden for institutionen. Det er væsentligt, at denne selvstændige kunstneriske praksis forbliver en integreret og anerkendt del af de kunstneriske uddannelsesinstitutioners aktiviteter, at den kan eksistere inden for definerede rammer og indtage den plads, som institutionen mener, at faglig praksis bør have.

S. 21:

Den kunstneriske udviklingsvirksomhed, [...] lægger sig op ad den kunstneriske praksis, men nu kombineret med et sæt definitionsbestemte kriterier for eksplicit refleksion, dokumentation og formidling, som kan bidrage til at fastholde, videreudvikle og formidle indsigt knyttet til kunstneriske processer og begivenheder og resultater.

*Det er vigtigt at bevare det nære samspil mellem kunstnerisk utviklingsvirksomhed, forskning, kunstnerisk praksis og andre videns- og erkendelsesskabende aktiviteter på institusjonene. Men en **begrepsmessig adskillelse** af kunstnerisk utviklingsvirksomhed fra (videnskabelig) forskning såvel som fra "ren" kunstnerisk praksis vil bidrage til at synliggjøre kunstnerisk utviklingsvirksomhed som en selvstendig videns- og erkendelsesskabende aktivitet på høyeste niveau på linje med videnskabelig forskning. [...]*
*-- anbefaler arbeidsgruppen, at der benyttes en fast term, **kunstnerisk utviklingsvirksomhed**, og at der ikke benyttes termerne kunstnerisk forskning eller kunstnerisk forskning og utvikling om kunstnerisk utviklingsvirksomhed. Samtidig anbefaler arbeidsgruppen, at der benyttes termen **artistic research** som den offisielle oversættelse til engelsk af kunstnerisk utviklingsvirksomhed.*

(s. 11)

I denne utredningen er resultatkravene i det norske Stipendiatprogrammet delvis lånt til definisjon av hele området (utredningens s. 19). Utredningen bekrefter at vårt arbeid er internasjonalt kjent, men bringer ikke nye prinsipielle perspektiver inn i den norske diskusjonen.

På bakgrunn av utredningen opprettet Kulturministeriet i 2013 et Udvalg for kunstnerisk utviklingsvirksomhed, med tre medlemmer, for å fordele midler til prosjekter og «prosjektmodning». 11 kunstutdanningsinstitusjoner kan søke. Kriteriene for tildeling følger utredningens definisjon og beskrivelser. Ordningen skal evalueres etter to år.

...Det overordnede formål med puljen er at utvikle og opbygge kompetencer og vidensgrunnlag inden for kunstnerisk utviklingsvirksomhed på Kulturministeriets videregående uddannelsesinstitutioner. De kunstneriske uddannelser hviler på et videns- og erkennelsesgrundlag, der dels består af kunstfaglig praksis og forskning, dels – hvilket er unikt for disse uddannelser – også består af kunstnerisk utviklingsvirksomhed.

(Kulturministeriet: Kommisorium for Kulturministeriets udvalg for kunstnerisk utviklingsvirksomhed, 27.06.2013)

Finland¹³

Forskning innenfor kunstutdanningene har en lang tradisjon i Finland sammenlignet med resten av Europa. Høyere kunstutdanning fikk universitetsstatus allerede i begynnelsen av 1980-tallet og de første «Doctors of Art» kom ut fra Sibeliusakademiet i 1990, samtidig som diskusjonen om kunstnerisk forskning kom i gang. Det har vært et sterkt fokus på forskning på doktorgradsnivå. Det eksisterer flere grader og titler som på ulike måter kobler kunst, teknikk og vitenskap. Kunstnerisk forskning finnes på Konstuniversitetet/University of the Arts Helsinki, på Aalto-universitetet og ved University of Lapland, utført av kunstnere og kunstpedagoger med det kunstneriske materialet som materiale, medium og/eller formål for forskningen. Begrepet «kunstnerisk forskning» (artistic research) brukes så langt bare i deler av Konstuniversitetet.

Nasjonal finansiering utenom institusjonene er knyttet til forskningsinstitusjonene: Finlands akademi, som er finansieringskilden for forskning med høyest status, har støttet kunstneriske forskerskoler og finansiert kunstneriske postdoktorstillinger. Helsinki Collegium for Advanced Studies har to postdoktorstipend for kunstnerisk forskning og private fond gir noen stipend for doktorgradsstudenter og postdoktorstillinger innen kunst. En plass i en forskerskole innebærer ikke automatisk finansiering, selv om antallet som universitetene finansierer, stadig øker.

---

¹³ Opplysningene er hentet fra kontakt med Esa Kirkkopelti, Professor of Artistic Research, Konstuniversitetet i Helsinki

Artistic Research - AEC Green Paper 2014 Noen aktuelle utdrag

[...]The AEC's concept of Artistic Research begins from the belief that **it should be viewed inclusively** and not as tied to a particular orthodoxy. It is seen as a virtue that it should be multi-faceted and avail itself of any research discipline or method relevant to its purpose. [...]

The place of Artistic Research in the wider research context

In order to locate this basic concept within the wider picture of research types and traditions, there are a number of elaborations and qualifications that need to be applied to it:

- Although the definition offered of Artistic Research is intended to refer to research **typically conducted in the context of artistic production** (e.g. conservatoires), this does not imply that every type of research conducted in a conservatoire is necessarily Artistic Research; there are types of research that may be well suited to a conservatoire's resources and strategy but which do not have as their main purpose the promotion of the development of the musical arts (e.g. studies on the health benefits of music-making)
- Artistic Research, although strongly application-oriented, does not preclude **pure research**. In fact, in order to make progress, the field of Artistic Research is likely to support a wide range of component activities, some of which may count as pure research, others as applied, and still others as developmental or translational research
- Artistic Research should not be understood as something that is opposed to **scientific research**. Artistic Research should fulfil the procedural standards that apply across the whole spectrum of research disciplines – replicability, verifiability, justification of claims by reference to evidence, etc. – although it may achieve these standards in ways particular to its own nature
- Artistic Research shares with **other research focussing its study on the arts** the aim of promoting the understanding, and thereby the development, of artistic practice; however, it is distinctive in the emphasis it places upon the integral role of the artist in its research processes. In the words of one widely-shared formulation, it is 'research where the artist makes the difference'.

[...]

- **Communication of Research Results**

The outputs of Artistic Research come in a wide variety of forms and media. Any Artistic Researcher has an obligation to the research community to explain both the process and the outcome of his or her research in ways that conform to the normal standards of comprehensibility among peers that are found in more traditional research. However, he or she is free to explore **new ways, more closely embedded in the artistic component**, through which this elucidation may take place either partly or entirely, provided that the overriding obligation of clear communication and dissemination is always borne in mind.

- **Appropriate Dissemination of Research Results**

Research processes and outcomes should be documented and disseminated in an appropriate manner, so that they can be communicated to the research community, the artistic community and the wider public.

Dissemination **need not be confined to the written word**, although other forms of communication will almost invariably be complemented by, and complementary to, some written element. It is not enough to perform a work and call this a 'communication of research results', but Artistic Research, as a discipline, should promote understanding and respect for the difference between simply implementing research results in artistic processes and products and seeking to communicate them directly through such processes and products.

AEC supports the growing number of its member institutions who have embraced the concept of Artistic Research in their aspirations to move forward from this to the eventual achievement of the institutional conditions typical of any established research discipline, such as:

- Its own national and international associations
- Its own journals
- Its own distinctive discourses (not just one discourse)
- Its own acknowledged leading experts in the field
- Its own regular conferences
- Full-time faculty positions in conservatoires
- Relevant Doctoral and Post-Doctoral training programmes
- Research funding programmes specific to it
- Funding for graduate students

Spesielt for finsk forskning i kunstutdanningene er antall doktorgradsstudenter (i dag omkring 250 fullførte, 320 pågående) og forskningsmiljøet, så vel som det tette samarbeidet mellom universitetene. De to store fusjonene i det siste tiåret, Aalto-universitetet og Konstuniversitetet, har styrket de institusjonelle forutsetningene for å drive kunstnerisk forskning, og disse vil ha en nøkkelrolle framover. Konstuniversitetet og Aaltouniversitetet har opprettet et felles doktorprogram TAhTO¹⁴ med særlig fokus på kunstnerisk forskning. Herfra kom initiativ til en felles nordisk sommerskole for kunstnerisk forskning i 2014, SA-AR. Det er også etablert en fagfelleverdert publikasjon, Tidsskrift för konstnärlig forskning RUUKKU¹⁵, basert på Research Catalogue i JAR. Konsekvenser av de nye universitetskonstruksjonene er utfordringer som det å bli enige om felles strukturer og rammeverk for kunstnerisk forskning.

3.2 Europa

AEC (Association Européenne des Conservatoires, Académies de Musique et Musikhochschulen)¹⁶, ELIA (European League of Institutes of the Arts)¹⁷ og EAAE (European Association of Architectural Education)¹⁸ er de sentrale interesseorganisasjoner for høyere kunstutdanning i Europa. AEC samler primært musikkutdanning, EAAE arkitekturutdanning og ELIA de andre fagfeltene, men i de senere årene er det også institusjonelle overlappinger i medlemskap. AEC, ELIA og EAAE representerer mange institusjoner med høyst ulike profiler og nasjonale rammebetingelser og har ikke gått inn for entydige definisjoner av artistic research. Alle organisasjonene har imidlertid gjennom årene kontinuerlig adressert spørsmål omkring kunstnerisk forskning i konferanser, publikasjoner m.m.

ELIA tok initiativ til nettverket SHARE (Step-Change for Higher Arts Research and Education)¹⁹ finansiert gjennom EU/ ERASMUS Lifelong Learning Programme 2010-2013, med fokus på spørsmål omkring 3. syklus – ph.d. in the arts. Slik beskrives SHARE på egen webside:

SHARE is an international networking project, comprising 39 partners working together on enhancing the '3rd cycle' of arts research and education, and creates a European-wide exchange framework for the widely different experiences, practices and ideas that make up the lively domain of artistic and cultural research.

Program for kunstnerisk utviklingsarbeid har vært aktiv partner i flere arbeidsgrupper i SHARE og flere av de norske institusjonene har bidratt i de årlige konferansene. En artikkel i den oppsummerende publikasjonen *SHARE Handbook for Artistic Research Education*²⁰ 2013 er viet det norske programmets veiledersamlinger.

AEC har i 2014 kommet ut med et strategidokument (*Green Paper*)²¹ som omtaler ulike aspekter av artistic research. Her forstås begrepet slik:

Artistic Research may be defined as a research discipline that serves the purpose of promoting the development of the arts, and which displays all, or most, of the following characteristics:

---

¹⁴ <http://www.artisticresearch.fi/>

¹⁵ <http://ruukku-journal.fi/sv>

¹⁶ <http://www.aec-music.eu/>

¹⁷ <http://www.elia-artschools.org/>

¹⁸ <http://www.eaae.be/>

¹⁹ <http://www.sharenetwork.eu/home>

²⁰ <http://www.elia-artschools.org/images/products/120/share-handbook-for-artistic-research-education-high-definition.pdf>

²¹ <http://www.aec-music.eu/about-aec/work--policies/key-information>

**European Association of Architectural Education [ResEAAErch](#) EAAE/AEEA Research Charter
Declaration on Architectural Research** Approved at the EAAE General Assembly, September 5, 2011

Architecture is about the creation, transformation and interpretation of the built environment and the articulation of space at various scales. It is a discipline involving art, design, conservation, planning, management, construction and representation, addressing issues of ethics, aesthetics, culture and society. The discipline of architecture engages with the cultural, socio-economic and environmental conditions affecting our quality of life.

Architecture is facing challenges of climate change, globalisation, urbanisation and social transformation that necessitate vital research. In parallel, the horizons of architectural experimentation are expanding rapidly with the development of new technologies and media. If we are to understand, explain, anticipate and influence the consequences of these changes, research is essential. Moreover, research is essential for the continued expansion of the discipline's knowledge base and improvement in teaching, learning and practice of architecture.

The EAAE confirms that architectural research has a particular knowledge base, tools and methods; it confirms the trans-disciplinary nature of architectural research and the legitimacy of a wide range of approaches. Architecture tackles various dimensions of the built environment in a specifically integrative way; the EAAE calls for recognition of all appropriate areas and modes of architectural research, for better definition of context and scope and acknowledges research by design as part of the diversity of valid methods with which to research, practice and study architecture.

The generic expectations of originality, rigour and significance apply to all genres of architectural research. Valid architectural research outputs are as varied as the constantly growing range of research approaches and the EAAE recognises installations, experimental projects, proposals, models and actual buildings as such, in addition to written and graphic research outputs. Peer review, communication and international dissemination are crucial and should relate to the nature of the research.

The EAAE advocates stronger links between theoretical and practice-based research and therefore between academia and the profession in the establishment of an expanded arena of architectural research.

Framework for Architectural Research

(1) architectural research

Architectural research is original investigation undertaken in order to generate knowledge, insights and understanding based on competencies, methods and tools proper to the discipline of architecture. It has its own particular knowledge base, mode, scope, tactics and strategies.

(2) research by design

In architecture, design is the essential feature. Any kind of inquiry in which design is a substantial part of the research process is referred to as research by design.

In research by design, the architectural design process forms a pathway through which new insights, knowledge, practices or products come into being. It generates critical inquiry through design work. Therefore research results are obtained by, and consistent with experience in practice.

(3) connection to other disciplines

Architecture reaches out to and incorporates knowledge of other disciplines. Architectural research therefore is fertile for trans- and inter-disciplinary endeavors.

By embracing aspects of rationality and intuition, objectivity and inter-subjectivity, technique and emotion, logic and creativity, architectural research enriches the understanding of the world.

(4) contexts

Architectural research takes place in a broad societal and cultural context, connecting academy, practice, and (continuing) education. A clarification of this position is necessary, stimulating stronger links between theoretical and practice-based research and between academic and professional arenas.

By its nature, architecture also connects to a variety of industries, including the cultural sector, the construction sector, the environmental sector, the public, private and social sectors. Moreover, architecture has its own industry which is professional practice. Much of the most innovative and relevant architectural research inevitably emerge from and contributes to this industry of professional practice.

(forts. s. 24)

- *It possesses a solid basis embedded in artistic practice – usually that of the artist-researcher or of individual artists within a research team*
- *It contributes new knowledge and/or creates new perspectives within the arts*
- *It is supported by critical reflection on content and/or context*
- *It articulates and reflects on methods and work processes*
- *It promotes critical dialogue within the profession, and with other relevant professions*
- *It shares relevant professional knowledge with the public sphere*

Samtidig ivaretar AEC de ulike medlemmenes interesser ved å si at det er opp til de enkelte institusjoner om artistic research er en oppgave for dem:

[...] AEC recognises that not every conservatoire will necessarily wish to participate in explicit research activities and not all who do will wish to attach the title 'artistic research' to what they do.

AEC bidrar også med konkrete og konstruktive råd om oppbygging av miljø for artistic research (se siste avsnitt i rammen s. 20).

Society for Artistic Research (SAR)²² er utgiver for JAR, Journal for Artistic Research²³.

I tillegg til å være utgiver tar SAR også initiativ til konferanser m.m. og presenterer seg slik på websiden:

The Society for Artistic Research (SAR) is an international, non-profit organization that nurtures, connects and disseminates artistic research as specific practices of creating knowledge and insight. SAR facilitates a range of encounters for its community of artistic practitioners in the pursuit of transformative understanding that impacts on political and societal processes as well as on cultures of research and learning.

Ideen om JAR kom opp i 2010 som svar på en erkjent mangel på relevante internasjonale publiseringskanaler for artistic research. Intensjonen er å utvikle en fagfellevurdert publikasjon som omfatter flere og mer relevante uttrykks- og dokumentasjonsformer enn kun tekstlig publisering. JAR baserer seg på fagfellevurdering ut fra en åpen og utprøvende holdning til hva som kvalifiserer bidraget som artistic research, se utdrag fra *The Jar Review Process*²⁴ s. 22. Slik beskrives JAR på egen webside:

The Journal for Artistic Research (JAR) is an international, online, Open Access and peer-reviewed journal for the identification, publication and dissemination of artistic research and its methodologies, from all arts disciplines. With the aim of displaying practice in a manner that respects artists' modes of presentation, JAR abandons the traditional journal article format and offers its contributors a dynamic online canvas where text can be woven together with image, audio and video. These research documents called 'expositions' provide a unique reading experience while fulfilling the expectations of scholarly dissemination. The Journal is underpinned by the Research Catalogue (RC) a searchable, documentary database of artistic research. Anyone can compose an exposition and add it to the RC using the online editor and suitable expositions can be submitted to the editorial board for peer-review and publication in JAR.

PKU og flere av de norske institusjonene støtter SAR og har deltatt aktivt i utviklingen av Research Catalogue.

²² <http://www.societyforartisticresearch.org/>

²³ <http://www.jar-online.net/>

²⁴ <http://www.jar-online.net/index.php/pages/view/128>

(forts. fra s. 22)

(5) architectural research and education

In both contexts, academia and practice, architectural research supports education both directly, through research training of future architects, and indirectly, by providing for the continual advancement of the discipline.

Students in architecture are taught at the highest level of academic education. The aim of architectural higher education is to develop a research disposition in students. As future architects they need to be able to establish basic premises, perform critical analysis, conduct intensive research and propose syntheses independently. The architectural school as a whole and the design studio in particular are places for research practice par excellence.

(6) output

Valid architectural research outputs are as varied as the constantly growing range of research approaches. It includes installations, experimental projects, proposals, models and actual buildings as such, in addition to written and graphic research outputs.

(7) criteria and characteristics for quality

Architectural research meets the general criteria of originality, significance, and rigour. It produces forms of output and discourse proper to disciplinary practice, to make it discussable, communicable and useful to peers and others. It is validated through panels of experts who collectively cover the range of disciplinary competencies addressed by the work.

The following characteristics could guide architectural research to a high level of quality and open up new horizons:

- the research is meaningful and relevant for practice, for the discipline, and for society; it explores limits and expands them;*
- it contributes to design practice, to the exploration of spatial understanding and/or the creative design process;*
- it contributes to knowledge through intellectual work that is characteristic of architecture and design practice;*
- the results are consistent with experience in practice;*
- the research endeavors to make its processes and foundations as clear and explicit as possible;*
- method, context, process and results are communicated and submitted to regular peer review; they refer to the work of peers;*
- the research explores emotional, intuitive and/or artistic aspects of the domain, it engages architectural competences and experience in practice;*
- it creates and exploits trans-disciplinary connections.*

(8) ethics

Ethicality requires the researcher to adopt a posture that manifests integrity, tolerance, acceptance of difference, and honesty regarding the participants in and the subject of research. Respect for existing ethical codes and for the freedom of researchers is fundamental. Architectural research must take into account its direct impact on society and nature

(9) funding

Funding policies need to be structured in accordance with the variety of modes, scope and contexts of architectural research.

To guarantee ethical integrity architectural research must have adequate financing: a variable combination of public and private financing, depending on the aims of the research.

For these reasons besides existing short-term financing, a solid basis is needed for assuring a continuity of the research and its long-term quality.

<http://reseaarch.wikidot.com/framework-for-architectural-research>

Internasjonale referanser - arbeidsgruppens vurdering:

Den norske forståelsen av kunstnerisk utviklingsarbeid, med klar forankring i kunstnerisk praksis, har stått sterkt internasjonalt siden etableringen av Stipendiatprogrammet og har hatt innflytelse på etableringer av 3. syklus-program i andre land. Det foregår kontinuerlig en internasjonal dialog i ulike sammenhenger knyttet til Program for kunstnerisk utviklingsarbeid og de enkelte institusjonene. Et stort antall internasjonale ressurspersoner brukes som veiledere og bedømmere i Stipendiatprogrammet, og som sakkyndige for søknader både for Stipendiat- og Prosjektprogrammet. Stipendiatprogrammet og de kunstneriske forskerskolene i Sverige og Finland har i flere år hatt jevnlig kontakt, men manglende kapasitet har foreløpig vært et hinder for mer kontinuerlig samarbeid.

Kunstnerisk utviklingsarbeid/artistic research utvikler seg forskjellig ut fra nasjonale institusjonsstrukturer og finansieringsvilkår. Eksempelvis ble begrepet *konstnärlig utvecklingsarbete* endret til *konstnärlig forskning* i Sverige etter mange år med nasjonale prosjektfinansiering gjennom Vetenskapsrådet. Utviklingen i Danmark kan sees i lys av at kunstutdanningene er lagt til Kulturministeriet, som i mindre grad forholder seg til forskningsmiljøer. Likheter og forskjeller kan leses ut av de vedlagte dokumenter.

Gruppens konklusjon er at den norske strategien er godt forankret i en nordisk og europeisk sammenheng og har hatt innflytelse på holdninger og utvikling av tilsvarende rammeverk i andre land. Samtidig er den norske utviklingen preget av de norske institusjonenes tilknytning til Kunnskapsdepartementet og av etableringen av Program for kunstnerisk utviklingsarbeid som en parallell organisasjon til Norges forskningsråd. Denne konstruksjonen bygger på den norske lovens sidestilling, mens Sverige har en konstruksjon som bygger opp om utviklingen av et inkluderende forskningsbegrep.

JAR Review Process – utdrag

<http://www.jar-online.net/index.php/pages/view/128>

Points of attention for reviewing JAR submissions

Note: This is work in progress. Reviewing criteria are suggestions that allow the probing of an exposition in particular ways without being prescriptive.

1. Which aspects of the submission are of interest / relevance and why?

JAR seeks submissions that address important issues or problems in an artistic manner that engages others in the field. When answering this question, please take into account the submission's subject matter, its methods, outcomes or any other aspect that you deem important.

2. Does the submission live up to its potential?

Please reflect on the potential of the submission and the way it is realised. How might the submission be improved to better match its potential?

3. How does the submission expose practice as research?

JAR is open to submissions from various methodological backgrounds, as long as they expose practice as research. By this we mean that the submission exposes, translates, stages, performs etc. the practice it presents so as to engage with its own meaning, to challenge existing epistemic horizons or to offer new insights.

Please take into account:

- i. Whether or not the submission contains a description of the question, issue or problem that is explored, and if not, if such an omission matters;*
- ii. Whether or not the submission shows evidence of innovation in content, form or technique in relation to a genre of practice, and if not, if such an omission matters;*
- iii. Whether or not the submission is contextualized and the context is referenced, which may include social, artistic and/or theoretical issues, and if not, if such an omission matters;*
- iv. Whether or not the submission provides new (kinds of) knowledge, interpretation, insights or experiences, and if not, if such an omission matters;*
- v. Whether or not the submission's methodology is adequate and thorough, and if not, if such an omission matters.*

4. How well do design and navigation support the submission?

Design and navigation should support the proposition. Its reception should make sense and not frustrate (in the case that 'frustration' is not deemed an important element of the submission).

JAR does not operate with a minimum or maximum word count because, as a rich-media publication, we could technically accept an exposition without words. But, as a guide, we advise that a reader/viewer should be able to explore the main part of the exposition and understand the research in approximately one hour.

In addition:

- i. A correct or feasible use of referencing is used in the submission (e.g. the MHRA author-date citation style)*
  - ii. In case of the use of text: the readability of the submission (including the use of written English language, if applicable)*
- i. The length of the submission and the navigation*

4. Kunstnerisk utviklingsarbeid, kunstnerisk praksis og refleksjon

4.1 Kunstnerisk utviklingsarbeid, kunstnerisk praksis og refleksjon

Kunstnerisk praksis – innhold, prosess, metoder, form – er drivkraften i kunstnerisk utviklingsarbeid slik vi forstår det i Norge i dag. Rammeverket styres og utvikles ut fra denne forutsetningen for å sikre faglig forankring og relevans. Dette ligger i plattformen for Program for kunstnerisk utviklingsarbeid, i Jørgensenutvalgets rapport og i institusjonenes virksomhet slik det ble redegjort for i NRKU i april 2014.

Kunstnere utvikler i egen praksis de arbeidsformer som viser seg å føre fram til kunstnerisk resultat. Dette impliserer spørsmål om metoder og refleksjon, godt beskrevet i Jørgensenutvalgets rapport (se kap. 2.4). Til den enkeltes kunstneriske praksis stilles det vanligvis ikke spesifikke krav til redegjørelse for metode og refleksjon.

Kunstnerisk utviklingsarbeid bygger på og videreutvikler metoder fra de kunstneriske fagfelt. Fagområdet kunst har en iboende eksperimentell karakter, og kritisk prøving og utfordring av metoder ligger i fagområdets kultur. Innen kunstnerisk utviklingsarbeid er metode(r) både redskap for og objekt for refleksjon. Refleksjon er et nødvendig og systematisk verktøy for deling av og dialog om arbeidsformer. Gjennom denne formen for refleksjon skiller kunstnerisk utviklingsarbeid seg fra kunstnerisk praksis utenfor universitets- og høgskolesektoren. Sentralt i kravene til refleksjon står belysning av

- metodespørsmål
- premisser
- prosesser
- begreper
- kontekst
- referanser
- resultater

Kvalitetsvurdering innen kunstnerisk utviklingsarbeid baserer seg ikke på om et sett etablerte metoder er korrekt anvendt, men om valg, prosess og konsekvenser er artikulert og vurdert, og om prosess og refleksjon fører fram til et interessant og relevant resultat.

Kunstnerisk utviklingsarbeidsprosjekter etableres ofte i kontakt og samarbeid med eksterne kunstmiljøer og kunstscener, enten det gjelder faglig spisskompetanse, produksjons- eller visningsressurser. Tette relasjoner til ekstern kunstnerisk praksis inngår i institusjonsstrategier og er sentral for faglig ansattes motivasjon for kunstnerisk utviklingsarbeid. Kunstnerisk utviklingsarbeid bidrar til å bygge nye erfaringsrom, tydeliggjør premisser og kontekst og genererer teoriutvikling, og dette påvirker igjen det frie kunstfeltets praksis og konvensjoner.

4.2 Refleksjonens rolle i undervisnings- og forskningsammenheng

Refleksjon bidrar til faglige diskurser internt i institusjoner og på tvers av fagmiljøer. Refleksjon formidles gjennom ulike former som tale, tekst, film eller bilde. Faglig ansatte anvender refleksjon daglig i diverse prosesser i høyere kunstutdanning, eksempelvis

fagutvikling

- faglig strategiarbeid
- studieplanarbeid
- kvalitetssikringsprosesser
- prosjektsøknader og prosjektarbeid

faglige vurderinger

- student- og stipendiatopptak
- formulering av oppgaver og problemstillinger for studenter
- veiledning og gjennomganger med studenter
- sensur
- sakkyndige vurderinger
- faglige ansettelses
- evalueringer

faglig deling

- presentasjoner av kunstnerisk praksis og kunstnerisk utviklingsarbeid
- forskergrupper, seminar, konferanser, nettverk
- forelesninger, innlegg, artikler
- fagfellevurderinger

Her kan komme autorisert engelsk oversettelse av [Sentrale Formuleringer om hva som karakteriserer kunstnerisk utviklingsarbeid](#)

Kunstnerisk utviklingsarbeid innen fagområdet kunst er knyttet til universitets- og høøgskolesektoren, hvor institusjonelle og nasjonale rammeverk tilbyr møtesteder, nettverk og infrastruktur for kunstnerisk utforskning og refleksjon. Fagområdet kunst omfatter arkitektur, design, film, musikk, scenekunst, skrivekunst og visuell kunst.

Kunstnerisk praksis – innhold, prosess, metoder, form – er drivkraften i kunstnerisk utviklingsarbeid. Faglige spørsmål utvikles, artikuleres og tematiseres individuelt og i fellesskap gjennom kunstnerisk bearbeiding og refleksjon, og genererer teoriutvikling. Prosjekter settes inn i faglig kontekst og kritisk drøfting inngår i prosessen. Et bredt spekter av uttrykks- og dokumentasjonsformer, med utspring i de enkelte fagfeltene, anvendes og utfordres.

Kunstnerisk utviklingsarbeid frambringer ny innsikt og erkjennelse. Gjennom institusjonelt forankrede prosjekter bidrar arbeidet til fagområdet diskurser og styrker kunstnerisk kompetanse i samfunnet.

Kunstnerisk utviklingsarbeid utgjør forskning og utviklingsarbeid (FoU) for fagområdet kunst, og oversettes til engelsk som artistic research.

5. Kunstnerisk utviklingsarbeid i Norge i 2015

Kunstnerisk utviklingsarbeid er et ungt forskningsfelt og et dynamisk område. Mye har endret seg siden 1995, da begrepet ble tatt i bruk i lov om universiteter og høyskoler. Erfaringer tilfører kontinuerlig nye dimensjoner og skaper nye muligheter. I følgende formuleringer tar arbeidsgruppen utgangspunkt i dagens praksis slik vi kjenner den.

Forslag til sentrale formuleringer om hva som karakteriserer kunstnerisk utviklingsarbeid:

Kunstnerisk utviklingsarbeid innen fagområdet kunst er knyttet til universitets- og høyskolesektoren, hvor institusjonelle og nasjonale rammeverk tilbyr møtesteder, nettverk og infrastruktur for kunstnerisk utforskning og refleksjon. Fagområdet kunst omfatter arkitektur, design, film, musikk, scenekunst, skrivekunst og visuell kunst.

Kunstnerisk praksis – innhold, prosess, metoder, form – er drivkraften i kunstnerisk utviklingsarbeid. Faglige spørsmål utvikles, artikuleres og tematiseres individuelt og i fellesskap gjennom kunstnerisk bearbeiding og refleksjon, og genererer teoriutvikling. Prosjekter settes inn i faglig kontekst og kritisk drøfting inngår i prosessen. Et bredt spekter av uttrykks- og dokumentasjonsformer, med utspring i de enkelte fagfeltene, anvendes og utfordres.

Kunstnerisk utviklingsarbeid frambringer ny innsikt og erkjennelse. Gjennom institusjonelt forankrede prosjekter bidrar arbeidet til fagområdets diskurser og styrker kunstnerisk kompetanse i samfunnet.

Kunstnerisk utviklingsarbeid utgjør forskning og utviklingsarbeid (FoU) for fagområdet kunst, og oversettes til engelsk som artistic research.

30.08.2013

To whom it may concern.

The Norwegian National Advisory Board of Artistic Research would like to draw your attention to the current development within the field of artistic research. The Frascati manual aims to reflect changes in the nature of R & D. We hereby suggest an approach that will ensure that the manual is relevant for the field of artistic research.

Artistic research represents the systematic and planned, experimental approach to gaining new perspectives within the arts. This new knowledge and understanding is based on an artistic insight, and is developed from within the artistic practice. It is developed through artistic practice in music, visual arts, performing arts, film and design.

Artistic research results in new arts and cultural practice, media formats and content development. It generates new insights and innovative products crossing disciplinary cultures and education sectors. The results are manifested both in the artistic work in itself, and in the documentation of, and reflection on, the artistic processes leading to the result.

This line of thinking is widely recognized. Documentation of the understanding is reflected in Europe in conferences and publications. We would like to guide your attention to the recent conferences of the SHARE initiative (Step-change in Higher Arts Research & Education) including participation from large networks such as ELIA and smaller networks such as EARN and EUFRAD to name only some of the many networks active in European arts research. A recent example of European publication of artistic research is The Journal of Artistic Research (JAR) organized by the Society of Artistic Research (SAR).

Today, Arts is classified under the 2-digit topic 6.4. Arts in the Frascati Manual. This topic includes art history, musicology, theatre science, studies on film etc., ie. various fields of research on art. This classification does not in any satisfactory way reflect the development described above.

We would like to draw your attention to a recent joint initiative from the Head of the Economics Statistics department, Statistics Sweden and the Swedish National Agency for Higher Education suggesting that artistic research should be a field of its own on the 1-digit level in the classification. This proposal was addressed to the OECD Head of Economic Analysis and Statistics in November 2010.

More recently the European League of Institutes of the Arts, ELIA, suggested a similar solution in a letter also addressed to the OECD Head of Economic Analysis and Statistics in January 2012.

The Norwegian National Advisory Board of Artistic Research supports these initiatives and proposes that artistic research becomes a field of its own on the 1-digit level in the Frascati classification. We would be pleased to elaborate on our position in a meeting with you, or in any other way contribute to the understanding and acknowledgement of artistic research.

Yours sincerely,

Cecilie Broch Knudsen

Head of The Norwegian National Advisory Board on Artistic Research
Rector Oslo National Academy of the Arts

6 Forskning og utviklingsarbeid innen fagområdet kunst

6.1 Fra sidestilt til inkludert – mulige alternativ til begrepet kunstnerisk utviklingsarbeid

Kunstnerisk utviklingsarbeid som begrep og praksis har fungert faglig styrkende og konsoliderende for aktørene siden formuleringen kom inn i loven i 1995. Kunstutdanningene har i tett samarbeid og med støtte fra Kunnskapsdepartementet lyktes i å etablere en nasjonal diskurs for kunstnerisk utviklingsarbeid, etablere et nasjonalt program for finansiering av prosjekt og stipendiater, og sette kritiske faglige spørsmål om kvalitet og ambisjoner på dagsorden.

Formuleringene i kap. 5 viser at dagens kunstneriske utviklingsarbeid reelt sett rommer hele spekteret av forskning og utviklingsarbeid for fagområdet kunst. Arbeidsgruppen mener at den mest konstruktive strategien framover er å tydeliggjøre dette gjennom en ny, overordnet formulering:

kunstnerisk forskning og utviklingsarbeid.

Slik kan vi vise bredde og ambisjoner, og vise at vårt arbeid inngår i et bredt forskningsbegrep. Samtidig bygger vi på nåværende formuleringer i lov og forskrifter hvor *kunstnerisk og vitenskapelig* følger hverandre ganske konsekvent som to parallelle veier, beskrevet i kap. 2.

Arbeidsgruppen mener at *kunstnerisk forskning og utviklingsarbeid* er en bedre oversettelse av *artistic research* enn vårt nåværende begrep, og at forståelsen som vi legger i det, passer godt i det internasjonale bildet som er redegjort for i kap. 3. Her kan også trekkes fram at ELIA og AEC, samt svenske Statistiska centralbyråen og Högskoleverket, har sendt forslag til OECD om å få inn *artistic research* som egen disiplin på første nivå i Frascati-manualen²⁵. NRKU har i 2013 sendt tilsvarende brev, se s. 32.

I forståelsen av begrepet *kunstnerisk forskning og utviklingsarbeid* legger arbeidsgruppen det innhold som er formulert i kap. 4 og 5, altså tilsvarende dagens kunstnerisk utviklingsarbeid. Arbeidsgruppen mener at endret begrep kan bidra til å klargjøre innholdet og sette det i sin rette sammenheng.

6.2 Konsekvenser av endret begrep

Ut fra forslaget i 6.1 kan en bedre formulering i Lov om universiteter og høyskoler være:

§ 1-1

Denne lov har som formål å legge til rette for at universiteter og høyskoler

a) tilbyr høyere utdanning på høyt internasjonalt nivå.

*b) utfører **vitenskapelig og kunstnerisk forskning og utviklingsarbeid** på høyt internasjonalt nivå.*

c) formidler kunnskap om virksomheten og utbrer forståelse for prinsippet om faglig frihet og anvendelse av vitenskapelige og kunstneriske metoder og resultater, både i undervisningen av studenter, i egen virksomhet for øvrig og i offentlig forvaltning, kulturliv og næringsliv.

§ 1-3

Universiteter og høyskoler skal arbeide for å fremme lovens formål ved å:

*a) tilbyr høyere utdanning som er basert på det fremste innen **vitenskapelig og kunstnerisk forskning og utviklingsarbeid** og erfaringskunnskap*

*b) utføre **vitenskapelig og kunstnerisk forskning og utviklingsarbeid***

[...]

²⁵ Frascatimanualen opererer med følgende 6 områder ("Fields of Science"): Natural sciences, Engineering and Technology, Medical and Health sciences, Agricultural sciences, Social sciences, Humanities.

NIFU Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning

<http://www.nifu.no/statistikk/om-fou/definisjoner-og-klassifiseringer/fou-typer/>

19.11.2012

Grunnforskning: Eksperimentell eller teoretisk virksomhet som primært utføres for å skaffe til veie ny kunnskap om det underliggende grunnlag for fenomener og observerbare fakta - uten sikte på spesiell anvendelse eller bruk.

Anvendt forskning: Virksomhet av original karakter som utføres for å skaffe til veie ny kunnskap. Anvendt forskning er primært rettet mot bestemte praktiske mål eller anvendelser.

Utviklingsarbeid: Systematisk virksomhet som anvender eksisterende kunnskap fra forskning og praktisk erfaring, og som er rettet mot å fremstille nye eller vesentlig forbedrede materialer, produkter eller innretninger, eller å innføre nye eller vesentlig forbedrede prosesser, systemer og tjenester.

- d) bidra til å spre og formidle resultater fra *vitenskapelig og kunstnerisk forskning og utviklingsarbeid*

§ 1-5

- (1) Universiteter og høyskoler skal fremme og verne akademisk frihet. Institusjonene har et ansvar for å sikre at undervisning og *vitenskapelig og kunstnerisk forskning og utviklingsarbeid* holder et høyt faglig nivå, og utøves i overensstemmelse med anerkjente vitenskapelige, kunstfaglige, pedagogiske og etiske prinsipper.

Eventuelle endringer i Lov om høyere utdanning må følges opp i Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk, Kunnskapsdepartementets og NOKUTs forskrifter, Program for kunstnerisk utviklingsarbeid, Nasjonalt råd for kunstnerisk utviklingsarbeid og i institusjonene selv. Dersom endringer i loven gjennomføres, vil det enkelt kunne overføres til de andre sammenhengene.

6.3 Forslag om endringer i Forskrift om ansettelse og opprykk

Arbeidsgruppen vil anbefale at teksten i forskrift om ansettelse og opprykk endres slik at kunstnerisk (forskning og) utviklingsarbeid inkluderes som reelt meritterende, jfr argumentasjonen i kap. 2.2. Formuleringer må være koordinert og konsistent med andre offentlige dokumenter. Ut fra forslag til endret begrep i kap. 6.1 kan nye formuleringer se slik ut:

*Professor: Omfattende kunstnerisk virksomhet **og/eller kunstnerisk forskning og utviklingsarbeid** på høyeste nivå etter internasjonal standard og relevant bredde og fordypning i faget eller disiplinen på høyeste nivå.*

*Førsteamanuensis: Gjennomført godkjent stipendprogram for kunstnerisk utviklingsarbeid på aktuelt fagområde eller dokumentert kunstnerisk virksomhet **og/eller kunstnerisk forskning og utviklingsarbeid** på høyt internasjonalt nivå og med en særlig fordypning som er relevant for fagområdet eller disiplinen.*